

İbn Kemal, *Tabakâtü'l-müctehidîn*, Köprülü Ktp., Fâzıl Ahmed Paşa, nr. 1602, vr. 155-156; Kınalîzâde Ali Efendi, *Tabakâtü'l-Hanefiyye* (nşr. Süf-yân b. Âiş b. Muhammed – Fîrâs b. Halîl Meş'al), Amman 1425/2003, s. 17-24, 91-98; Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *Hüccetullâhi'l-bâliğa* (nşr. M. Şerîf Sükker), Beyrut 1990, I, 436; Ya'kûb b. Abdülvehhâb el-Bâhüseyin, *et-Tahrîc 'inde'l-fukâhâ' ve'l-uşûlîyyîn*, Riyad 1414, tür.yer.; Osman b. Muhammed el-Ahdar Şûşân, *Tahrîcü'l-fürû' 'ale'l-uşûl: Dirâse târîhiyye ve menhecîyye ve tatbîkiyye*, Riyad 1419/1998, I, 39-64; Eyyûp Said Kaya, *Mezheblerin Teşekkülünden Sonra Fikhi İstidlal* (doktora tezi, 2001), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; Wael B. Hallaq, "Tahrîj and the Construction of Juristic Authority", *Studies in Islamic Legal Theory* (ed. Bernard G. Weiss), Leiden 2002, s. 317-335; Veliyyüddîn b. Muhammed el-Ferfûr, *Tahrîcü'l-fürû' 'ale'l-uşûl: Dirâse mukârene ve tatbîk*, Dimaşk 2003; Ahmad Atif Ahmad, *Structural Interrelations of Theory and Practice in Islamic Law*, Leiden 2006, tür.yer.

TUNCAY BAŞOĞLU

TAHRÎCÜ'L-MENÂT

(bk. MENÂT).

TAHRÎD

(التحرید)

Kasidede kafiye tef'ilelerinin
vezni bozacak biçimde
değişik gelmesi kusuruna verilen ad

(bk. KAFİYE).

TAHRÎF

(bk. MUHARREF).

TAHRÎF

(التحريف)

İslâm literatüründe
önceki kutsal kitapların metninin
veya anlamının bozulması karşılığında
kullanılan bir terim.

Sözlükte "yönelmek, meyletmek, sapmak" mânasındaki **harf** kökünden türeyen **tahrîf** "iki şekilde yorumlanması mümkün olan bir sözü bir tarafa çekmek" (Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "hrf" md.), "kelimenin veya sözün anlamını benzer anlamlarla değiştirmek" (*Lisânü'l-'Arab*, "hrf" md.) gibi mânalara gelir. İslâm literatüründe tahrîf, sonraki dönemlerde yahudi ve hristiyanların kendi kutsal metinlerini kasıtlı şekilde değiştirmelerini veya yanlış yorumlamalarını ifade etmek için kullanılmıştır. Kur'an'da bu bağlamda kullanılan **tebdîl**, **leyy** (dili eğip bükmek), **kitmân**

(gizlemek) ve **nisyan** kelimelerinin yanı sıra Allah'ın âyetlerini satmak, elleriyle kitap yazmak gibi bazı ifade kalıpları da bu kapsamda değerlendirilebilir.

İslâm geleneğinde Tevrat ve İncil'in tahrifiyle ilgili tartışmalar, yahudi ve hristiyanlar hakkında Kur'an'da yer alan bilgiler ve onlara yöneltilen eleştirilerle başlamıştır. Kur'an'da bu bağlamda çok sayıda âyet bulunmaktadır. Bunları tahrîf, tasdik ve tashiî âyetleri şeklinde ele almak mümkündür. Kur'an'da tahrîf kelimesi Ehl-i kitap'la ilgili olarak kelimelerin anlam ve bağlamlarının çarpıtıldığını ve ilâhî kelâmın tahrîf edildiğini açıklamak üzere dört yerde geçer (el-Bakara 2/75; en-Nisâ 4/46; el-Mâide 5/13, 41). Dil bilimciler göre bu ifadeler "sözün farklı bir şekilde yorumlanması, lafzının değil mânasının bozulması" anlamına gelmektedir (*Lisânü'l-'Arab*, "hrf" md.; Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "hrf" md.). Buna göre yukarıdaki dört âyet yahudilerin kendi kitaplarını kasten yanlış yorumladığına işaret etmektedir. Kelimenin sözlük anlamına uygun biçimde bazı müfessirler, Kur'an'da bahsedilen tahrîfin yorum tahrîfi diye anlaşılmaması gerektiğini düşünmüşlerdir. Bazı müfessirler ise yahudilerin "recm" kelimesini "had" kelimesiyle değiştirdiklerini, Hz. Muhammed'i müjdeleyen ifadeleri Tevrat ve İncil metinlerinden çıkarıldıklarını öne sürüp metin tahrîfi yapıldığını söylemişlerdir. Taberî tahrîfi mâna ve hükümlerin değiştirilmesi olarak görürken (*Câmi'u'l-beyân*, I, 367-369) Fahreddin er-Râzî, yalan yanlış yorumlarla veya kelime oyunları sözün anlamının başka yönler çekilmesi şeklinde anlamıştır (*Mefâtihu'l-gayb*, III, 134-135; VIII, 114; XI, 187). Reşid Rızâ ise ilgili âyetlerde geçen "mevâdî" kelimesine "meânî" (anlamlar) diye mâna vermiştir. Bu durumda Nisâ sûresinin 46 ve Mâide sûresinin 13. âyetindeki ifadeler, "Onlar kelimeleri gerçek anlamlarından uzaklaştırıyorlar" mânasına gelmekte ve Hz. Peygamber'in nübüvvetini inkâr etmek için yahudilerin yaptığı yorumlara işaret etmektedir. Reşid Rızâ, Mâide sûresinin 13. âyetindeki tahrîfi "takdim tehir, ekleme ve çıkarma yapma veya yanlış anlam verme" şeklinde açıklamıştır. Ona göre Tevrat ve İnciller'de hem mâna hem metin tahrîfi yapılmıştır (*Tefsîrû'l-menâr*, V, 140; VI, 282, 389). İlk dönem kaynaklarındaki açıklamalar dikkate alındığında Kur'an'da geçen tahrîfin "anlamı çarpıtmak, söze yanlış anlam vermek ve kelimeleri bağlamından uzaklaştırmak" gibi mânalara geldiği anlaşılmaktadır. İlgili âyetlerdeki "yuharrifû-

ne" fiilinin "tahrîf ediyorlar" şeklinde tercüme edilmesi yanlış anlamalara yol açabilmektedir; zira günümüzde tahrîf kelimesi terim boyutu kazandığından belirtilen tercüme okuyucunun zihninde metnin bozulması yönünde bir çağrışım yapmaktadır. Aynı âyetlerdeki "mevâdî"nın da "yer" şeklinde değil Reşid Rızâ'nın işaret ettiği gibi "kelimelerin vazedildikleri şey, kelimelerin asıl anlamı, bağlamı" diye anlaşılması daha doğru görünmektedir. Bu durumda âyetler yahudilerin Tevrat'taki cümlelerin mânasını kasten çarpıttıklarını ifade etmiş olmaktadır.

Kur'an'da tahrîfle ilişkilendirilen diğer bir kelime "bir şeyi yerinden alıp başka bir yere koymak" (Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "bdl" md.), "tahrîf etmek" (*Lisânü'l-'Arab*, "bdl" md.), "değiştirmek" (Ebû'l-Bekâ, s. 31) anlamlarına gelen "tebdîl"dir. Kelime Kur'an'da, tahrîfle ilgili olarak İsrâiloğulları'ndan bir grup âlimin kendilerine emredilen sözleri başka sözlerle değiştirdiklerini ifade etmek üzere iki yerde geçer (el-Bakara 2/59; el-A'râf 7/162). İlk bakışta kutsal kitapların tahrîfiyle ilgili görünmesine rağmen bu âyetler aslında İsrâiloğulları'nın bir şehre girerken Allah'ın kendilerine emrettiği "hıttâ" sözü yerine başka bir sözü söylediklerini belirtir; dolayısıyla burada kitabın tahrîfinden değil yahudilerin Allah'ın emrine karşı gelmesinden bahsedilmektedir. Her ne kadar yahudilerin tahrîfçi bir karakter taşıdığını açıklasa da bu âyetler kutsal kitapların tahrîfine işaret etmemektedir. "Dillerini eğip bükmek" (leyy) ifadesinin de (Âl-i İmrân 3/78; en-Nisâ 4/46) kaynaklarda tahrîfle ilişkilendirildiği görülür. Yahudilerin Hz. Peygamber'le konuşurken, "İştittik ve karşı geldik" gibi sözler sarfetmelerini, Tevrat'taki Resûl-i Ekrem'le ilgili işaretleri çarpıtmalarını veya dinî hükümleri yanlış yorumlamalarını ifade eden bu tabir yorum tahrîfinden bahsetmektedir (Zemahşerî, I, 329; Fahreddin er-Râzî, X, 118-119; Reşid Rızâ, III, 344-345). Ehl-i kitabı hakkı gizlemek (kitmân) ve unutmakla (nisyan) suçlayan âyetler de (M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "ktm", "nsy" md.leri) tahrîfin mahiyeti hakkında ipuçları vermektedir. Müfessirlerin genel kanaatine göre Kur'an'da mevcut hakkı bâtıla karıştırma sözü delilleri yanlış yorumlayarak insanların zihnini bulandırmayı, hakkı gizleme ise insanların delillere ulaşmasına engel olmayı ifade eder (Taberî, I, 255-256; Fahreddin er-Râzî, III, 43; Elmalılı, I, 335). Şu halde bu âyetler de Tevrat'ın tahrîfini değil Tevrat'ta yazılı bilgilerin insanlardan gizlenmesini anlatmak-

tadır. Nitekim gerçekleri gizlemekle ilgili başka bir âyetle (el-Bakara 2/159) yahudilerin yorum tahrifi yaptıklarından söz edilmektedir.

Kur'an'ın yahudilere yönelttiği başka bir eleştiri elleriyle yazdıkları kitabı, "Bu Allah'tandır" diyerek para karşılığında satmalarıdır (el-Bakara 2/79). Taberî'ye göre bu âyet yahudilerin, Tevrat'a aykırı yorumlar içeren bir kitap yazıp bu kitabı Tevrat'ı bilmeyen Araplar'a sattıklarına işaret etmektedir. Bir rivayete göre Hz. Peygamber yahudilerin hoşlarına giden bazı şeyleri Tevrat'a ilâve ettiklerini, hoşlanmadıklarını çıkardıklarını, Muhammed ismini de Tevrat'tan sildiklerini söylemiştir (*Câmi'u'l-beyân*, I, 378-379). Elmalılı Muhammed Hamdi'ye göre Tevrat'ın aslını korumayan yahudiler kendi yazdıkları tercüme, "Bu Allah'ın kitabıdır" diyerek Tevrat'ın yerine koymaya çalışıyor, Allah'ın iradesi ve emirleri yerine kendi görüş ve arzularına tâbi oluyor, böylece hak inancı bozuyorlardı (*Hak Dini*, I, 336). Bu âyetle yahudilerin yazdıkları kitabın ismi verilmemiş, Tevrat'a alternatif bir kitap mı yoksa Tevrat üzerine yanlış yorumlar içeren bir tefsir mi olduğu açıklanmamıştır. Bazı suçlar için Tevrat'ta yer alan ölüm cezasının Talmud'da diyete çevrildiği bilinmektedir (Baba Kamma, 83^b-84^b). Dolayısıyla sözü edilen âyetler Tevrat hükümlerini bir bakıma askıya alan Talmud'la ilgili olabilir.

Tahrif meselesinde sıkça söz konusu edilen "Allah'ın âyetlerini az bir ücretle satma" şeklindeki Kur'an ifadesiye (el-Bakara 2/41, 79) hahamların rüşvet almak, insanları memnun etmek, liderliklerini devam ettirmek gibi maksatlarla Allah'ın kitabını tahrif ettikleri ve hükümlerini değiştirdikleri biçiminde yorumlanmıştır. Öyle anlaşıyor ki Allah'ın âyetlerinin satılması metin tahrifinden ziyade yahudilerin kendi kutsal kitaplarına sadakatsizlik gösterdiklerini ifade etmektedir. Hz. Muhammed'in önceki kitaplarda müjdelendiğini belirten âyetler de tahrifle ilişkilendirilmiştir. A'râf sûresinde (7/157) belirtildiğine göre son peygamberin nitelikleri yahudi ve hristiyanların ellerindeki Tevrat ve İncil'de yazılıydı. Saf sûresinde ise (61/6) İsa'nın kendisinden sonra Ahmed isminde bir peygamberin geleceğini müjdelendiği açıklanmaktadır. Müslümanlar bu âyetleri okuyup mevcut Tevrat ve İnciller'de Ahmed ismini göremeyince hem Tevrat'ın hem de İncil'in muharref olduğuna hükmetmişlerdir. Ancak daha sonra yapılan araştırmalar neticesinde, özellikle de ihtidâ eden bazı hristiyan bilgilerin kat-

larıyla Ahmed ismine karşılık gelebilecek bazı kelimelerin Tevrat'ta ve İncil'de bulunduğu görüşü ağırlık kazanmıştır (bk. BEŞÂİRÜ'n-NÜBÜVVE; FARAKLÎT). Tahrife dair âyetlerin yorumunda yahudilerin Tevrat metninde tahrif yaptığı iddiası genellikle recm ve Hz. Muhammed'le ilgili cümlelerin Tevrat'ta bulunmamasına dayanırılmıştır. Ancak müfessirlerin yahudilerin Tevrat'ta recm kelimesinin yerine had kelimesini koydukları yolundaki iddiası doğru olamaz; çünkü hadislerde belirtildiğine göre Tevrat'ta recm hükmü yer almaktaydı ve yahudiler söz konusu hükmün geçtiği cümleyi okurken recm kelimesinin üstünü kapatıyorlardı (Buhârî, "Tefsîr", 64). Ayrıca recme dair âyet bugünkü Tevrat metninde de bulunmaktadır (Tesniye, 22/23-24). Bu durumda yahudilerin metinde tahrif yaptıklarını iddia eden müfessirlerin öne sürdükleri iki argüman da geçersiz olmaktadır.

Âyetlerde geçen tahrif ve diğer ilgili ifadelerde şimdiki zamanın (muzâri) kullanılmış olması bu eylemlerin Resûlullah'ın döneminde yapıldığını gösterir. Nitekim müfessirlerin büyük bir kısmı bu yönde düşünmektedir. Âyetler, Hz. Peygamber devrinde gerçekleşen bir tahriften söz ediyorsa bu tahrifin metinde değil yorumda olması gerekir; zira hadislerde de belirtildiği gibi dönemin yahudileri Tevrat'ı İbrânice'sinden okur ve Arapça olarak tefsir ederlerdi (Buhârî, "İ'tisâm", 25). Tevrat'ın Arapça tercümesi o dönemde bir kitap halinde bulunmadığına göre yahudilerin Tevrat metnini tahrif ettiklerini söylemenin tek yolu İbrânice Tevrat metninde değişiklik yaptıklarını ileri sürmektir. Halbuki yahudi kutsal kitabı Resûl-i Ekrem'den yaklaşık beş asır önce bugünkü şeklini almıştı. Bu sebeple Hz. Peygamber devrinde yaşayan yahudilerin ne Arapça ne de İbrânice kutsal kitaplarında metin değişikliği yaptıkları öne sürülebilir.

Müslüman âlimlerin Tevrat ve İncil'in tahrifi konusundaki görüşlerini üç grupta toplamak mümkündür: Metnin tamamı veya büyük çoğunluğu tahrif edilmiştir; Tevrat ve İncil'in metni değil yorumu tahrif edilmiştir; kısmî tahrif yapılmıştır. Tahrif meselesini geniş biçimde ele alan ilk müslüman âlim İbn Hazm'dır. İbn Hazm'a göre Tevrat ve İncil metninin büyük bir kısmı tahrif edilmiştir; bu metinlere güvenilemeyeceği gibi aslı şekillerine dönüştürülmeleri de mümkün değildir. Bununla birlikte Kitâb-ı Mukaddes'teki bazı cümleler yahudi ve hristiyanların aleyhine delil olmak üzere tahriften korunmuştur (el-

Faşl, I, 116, 155, 211-212). Şehâbeddin el-Karâfi de aynı görüştedir (*el-Ecûbetü'l-fâhire*, s. 20-27, 78-88). İbn Haldûn ise Tevrat'ın metninin değil yorumunun tahrif edildiğini söyler. Onun verdiği bilgiye göre yahudilerin Tevrat'ta tahrif yaptıkları iddiasını ciddi âlimler kabul etmez; çünkü âdet, vahyedilmiş bir dine sahip insanların kutsal kitaplarına karşı böyle bir şey yapmalarına manidir (*el-Mukaddime*, I, 17). Ancak *el-Mukaddime*'deki bu ifade eserin pek çok Arapça nüshasında yer almamaktadır. Metin tahrifine karşı çıkan diğer bir müslüman âlim Makrîzî'dir. Makrîzî'ye göre Mûsâ Tevrat'ın tefsiri mahiyetinde bir kitap bırakmıştır. Mişna adı verilen bu kitap Titus'un (Romalı General) Kudüs'ü ele geçirmesi esnasında yok olmuş, daha sonra Hillel ve Şammaıy adında iki kişi kendi sözlerini de ekleyerek Mişna'yı yeniden kaleme almıştır. Yahudi yüksek mahkemesi olarak kabul edilen ve yetmiş üyeden meydana gelen Sanhedrin, Mişna'yı tefsir etmek için Talmud adında bir kitap yazmıştır. Sanhedrin üyeleri Talmud'a kendi görüşlerini katmışlar ve Mişna'daki pek çok şeyi saklamışlardır. Kur'an'da kendi elleriyle yazdıkları kitabı, "Bu Allah'tandır" diye para karşılığı sattıkları için eleştirilen kimseler (el-Bakara 2/79), Talmud'u yazan Sanhedrin'dir (*el-Hıttat*, II, 475). Dolayısıyla Makrîzî'ye göre tahrif edilen kitap Tevrat değil onun tefsiri olan Mişna'dır. Aynı görüşe katılan Şah Veliyyullah ed-Dihlevî'ye göre yahudiler hem lafız hem mâna tahrifinde bulunmuşlarsa da lafzî tahrif Tevrat'ın aslında değil tercümesinde ve misallerinde gerçekleşmiştir. Mâna tahrifi ise kişisel yargılarla metne yanlış anlam verilmesi, yani te'vilde yanlışlık yapılmasıdır. Yahudilerin tahriflerinden biri cehennem ateşinin kendilerine çok az bir müddet zarar vereceğini söylemeleridir (Âl-i İmrân 2/24; krş. bk. Roş-Haşana, 17^a). Yahudiler recm âyetini ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini gösteren işaretleri de gizlemişlerdir (*el-Fevzü'l-kebir*, s. 12-18).

Takiyyüddin İbn Teymiyye, Mutahhar b. Tâhir el-Makdisî ve diğer bazı müslüman âlimlerin savunduğu üçüncü görüşe göre Tevrat ve İncil'in metni kısmen tahrif edilmiştir. İbn Teymiyye, tahrifin dinî kuralarda değil tarihî bilgilerde meydana geldiğini söyleyerek bu konuda yeni bir iddia ortaya atmıştır. Görüşünü de Tevrat'ta Allah'ın hükmünün bulunduğunu açıklayan (el-Mâide 5/43) ve hristiyanların İncil'e uymalarını emreden (el-Mâide 5/47) âyetlerle desteklemiştir. İbn Teymiyye'ye göre Hz.

Peygamber'in zina eden bir yahudi erkek ve kadının Tevrat hükmüne tecmedilmesini istemesi de (Buhârî, "Tefsîr", 64) Tevrat'ın tamamının tahrif edilmediğini gösterir. İbn Teymiyye, Kur'an ve hadislerden çıkardığı başka delilleri de açıkladıktan sonra Tevrat ve İncil'in çok az bir kısmının tahrife uğradığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte Tevrat İncil'e göre daha az tahrif edilmiştir (*el-Cevâbü's-şâhih*, s. 424-425, 442, 450-451). Makdisî'ye göre tahrif ilk defa Hz. Mûsâ döneminde gerçekleşmiş, Mûsâ'nın beraberindeki yetmiş yaşlı İsrâilli, Sînâ dağından döndüklerinde kendilerine tavsiye edilenleri değiştirmiştir. Daha sonra Üzeyr'in (Ezrâ) öğrencilerinden biri Tevrat'a eklemelerde bulunmuştur; dolayısıyla mevcut Tevrat metni muharreftir (*el-Bed' ve't-târih*, III, 90; V, 29). Bîrûnî de Tevrat nüshaları arasındaki pek çok çelişkiye dikkat çekerek mevcut Tevrat'a güvenilemeyeceğini söylemiştir. Ona göre kutsal metinlerin yazarları Tevrat'taki kelimelerin gerçek anlamlarını değiştirip doğruluktan sapmışlardır. İsa Mesih hakkında verdiği bilgilerde tutarsızlık ve çelişkiler bulunduğu için İnciller'in durumu da aynıdır. Bu sebeple Bîrûnî, İnciller'in hiçbirinin peygamber kitabı sayılmadığını ileri sürmüştür (*el-Âşârü'l-bâkiye*, s. 26-29). Tevrat ve İnciller'de metin tahrifi yapıldığını kabul eden diğer bir müslüman âlim Şehristânî'dir. Ona göre yahudilerin tahrif, tebdil ve tağyir ettikleri kısımların dışında Tevrat'ta Hz. Muhammed'e ve onun getirdiği kurallara işaret eden deliller bulunmadır. Fakat onlar bu delilleri yanlış anlay yorumlamış, böylece hem metin hem de yorum tahrifi yapmıştır (*el-Milel*, II, 17-18). İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, Tevrat ve İncil metinlerindeki tahrifin temelinde Resûl-i Ekrem'e ilgili tebşirata dair olduğunu söylemiştir. Kur'an önceki kitaplarda Hz. Muhammed'in müjdelendiğini açıkça ifade ettiği halde (*el-A'râf* 7/157; *es-Saf* 61/6) mevcut Tevrat ve İnciller'de Muhammed ismi bulunmadığına göre bu metinler muharreftir. Cüveynî ayrıca mevcut Tevrat'ı Ezrâ'nın milâttan önce 545 yılında yazdığını, İnciller'in ise hristiyanların ihmali yüzünden hemen yazıya geçirilmediği için aslı hüviyetini kaybettiğini belirtir (*Şifâ'ü'l-galil*, s. 29, 31, 39).

Kur'an'ın kendini önceki kitapların tasdikçisi diye nitelemesi (meselâ bk. Âl-i İmrân 3/3; *el-Mâide* 5/48; *Fâtır* 35/31), yine önceki kitaplarda yazılı olduğunu söylediği cümlelerin mevcut Tevrat ve İnciller'de bulunması, bu kitapların tamamının tahrif edildiği görüşünü çürütmektedir. Kur'an

ile önceki kitaplar arasında görülen çelişkiler ise metnin bozulmadığı, sadece yorum tahrifi yapıldığı yönündeki görüşleri geçersiz kılmaktadır. Rabbânî Yahudilik kaynaklarında Mûsâ'ya verilen Tevrat'ın tahrif edildiğine dair birçok bilgi bulunduğu hatta Mûsâ'ya verilen Tevrat'ın kaybolduğu ve bugünkü Tevrat'ın, Ezrâ tarafından tesbit edildiği belirtildiği gibi Batı'da XVI. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan Kitâb-ı Mukaddes'in tenkidî tedkiki araştırmaları, bugünkü Tevrat'ın otantik ve orijinal olmadığını, zaman içinde farklı kişilerce kaleme alındığını ortaya koymaktadır (bk. TEVRAT). Kur'an'da yer alan tahrife dair eleştiriler yahudilere yöneliktir; ancak bundan İnciller'in tahrif edilmediği sonucu çıkmaz. Çarmih hadisesinin ve kelâmın Tanrı olduğuna ilişkin cümlelerin İnciller'de yer alması müslümanları bu İnciller'in muharref olduğunu düşünmeye götüren gerekçelerdir (bk. İNCİL). Ayrıca hristiyanların da kabul ettiği gibi Hz. İsa herhangi bir kitap yazmadığına veya yazdığını yazmadığına göre kendisinden sonra yazılan İnciller, İsa'nın gözetimi ve kontrolü olmadan kaleme alınmış demektir. Hristiyan inancında İnciller'in otantikliği ilham anlayışına dayanır. Buna göre İncil yazarları eserlerini kutsal ruhun gözetimi altında yazmış, yine kutsal ruhun etkisiyle bu İnciller otantikliğini korumuştur. İslâm inancına göre ise sırf ilhamla yazıldığı iddiası herhangi bir kitaba kutsallık veya otantiklik kazandırmaz. Şu halde mevcut İnciller gerçek İncil olma özelliği taşımaz. Öte yandan son araştırmalar, en eskileri olduğu kabul edilen Matta ve Markos da dahil olmak üzere, hiçbir İncil'in havârilere yazılmadığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla müslümanlara göre hem Tevrat hem de İnciller kısmen tahrife uğramış kitaplardır. Tevrat'ta Allah'ın hükmünün bulunduğunu belirten âyetin yanı sıra (*el-Mâide* 5/43) Ehl-i kitabı tasdik etmeyi de yalanlamayı da saklayan hadis (Buhârî, "Şehâdât", 29; "İ'tişâm", 25; "Tevhîd", 42), bu kitapların tamamının tahrif edilmediğini göstermektedir. Müslümanlar açısından Tevrat ve İnciller'in ne kadarının ve hangi kısımlarının tahrif edildiğini belirleyecek tek ölçü son ilâhî kitap olması ve tahriften uzak kalması itibarıyla Kur'an'dır; Tevrat ve İnciller'in sahihliği Kur'an'ın mesajına ve ruhuna uygun olmalarıyla sınırlıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (nşr. M. Mahmûd el-Halebî), Kahire 1968, I, 255-256, 367-369, 378-379; Makdisî, *el-Bed' ve't-târih*, I, 153; III, 90; V, 29; Bîrûnî, *el-Âşârü'l-bâkiye* (nşr. Pervîz Ezkâtî), Tahran 2001, s. 26-29; İbn Hazm, *el-Faṣl fi'l-mi-*

lel ve'l-ehvâ' ve'n-nihâl, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), I, 116-224; II, 2-81; İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, *Şifâ'ü'l-galil* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkâ), Kahire 1398/1978, s. 29-78; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (nşr. M. Abdüsselâm Şâhin), Beyrut 1995, I, 329; Şehristânî, *el-Milel* (Vekîl), II, 17-18; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtiḥu'l-gayb*, Beyrut 1411/ 1990, III, 43, 134-135; VIII, 114; X, 118-119; XI, 187; Şehâbeddin el-Karâfî, *el-Ecûbetü'l-fâhire*, Beyrut 1406/1986, s. 20-27, 78-88; Takyyüddin İbn Teymiyye, *el-Cevâbü's-şâhih* (nşr. Ali b. Hasan b. Nâsir v.dğr.), Riyad 1414, s. 424-425, 442, 450-451; İbn Haldûn, *el-Mukaddime* (nşr. Abdüsselâm eş-Şeddâdî), Dârülbeyzâ 2005, I, 17; Makrîzî, *el-Hıta*, II, 475-476; Ebû'l-Bekâ, *el-Külliyât*, s. 31; Şah Velîyyullah ed-Dihlevî, *el-Fevzû'l-kebir fi usûli't-tefsîr* (trc. Mehmed Sofuoğlu), İstanbul 1980, s. 12-18; Elmalılı, *Hak Dini*, I, 335-336; Reşid Rızâ, *Tefsîrü'l-menâr*, III, 344-345; V, 140; VI, 282, 389; Abdülmecid eş-Şerefi, *el-Fikrû'l-İslâmî fi'r-red 'ale'n-naşârâ*, Tunus 1986, s. 493-521; Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1988-89, I, 185-186; II, 297-298, 495-496; W. M. Watt, *Early Islam*, Edinburgh 1990, s. 77-85; H. Lazarus-Yafeh, *Intertwined Worlds: Medieval Islam and Bible Criticism*, Princeton 1992, s. 19-35; Şaban Kuzgun, *Dört İncil: Farklılıklar ve Çelişkileri*, Ankara 1996; C. Adang, *Muslim Writers on Judaism and the Hebrew Bible: From Ibn Rabbân to Ibn Hazm*, Leiden 1996, s. 223-248; a.mlf., "Medieval Muslim Polemics against the Jewish Scripture", *Muslim Perceptions of Other Religions: A Historical Survey* (ed. J. Waardenburg), New York 1999, s. 143-159; Mustafa Göregen, *İslâm-Yahudi Polemiği ve Tartışma Konuları* (doktora tezi, 2001), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 90-150; Baki Adam, *Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat*, İstanbul 2002, s. 227-264; a.mlf., "Tevrat'ın Tahrifi Meselesine Müslüman ve Yahudi Cephesinden Bir Bakış", *AÜİFD*, XXXVI (1997), s. 359-404; Ramazan Bîçer, *İslâm Kelâmcılarına Göre İncil*, İstanbul 2004, s. 87-126; D. A. Carson - D. J. Moo, *An Introduction to the New Testament*, Grand Rapids-Michigan 2005; I. Goldzihir, "Ehl-i Kitaba Karşı İslâm Polemiği I-II" (trc. Cihad Tunç), *AÜ İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, IV, Ankara 1980, s. 151-170; V (1982), s. 249-278; Necmettin Gökür, "Kur'an-ı Kerim Açısından İlahî Kitapların Tahrifi Meselesi", *İÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 2, İstanbul 2000, s. 221-256; J. M. Gaudeul - R. Caspar, "Kitab-ı Mukaddes'in Tahrifi Konusunda Klasik İslami Kaynakların Yaklaşımı" (trc. Ali Erbaş), *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 7, Adapazarı 2003, s. 131-167; Muhammet Tarakçı, "Tevrat ve İncil'in Tahrifi ile İlgili Kur'an Âyetlerinin Anlaşılması Sorunu", *Usûl: İslâm Araştırmaları*, sy. 2, Adapazarı 2004, s. 33-54. MUHAMMET TARAKÇI

TAHRİK-i TULÛ-i İSLÂM

(تحريك طلوع اسلام)

Hindistan'daki Kur'âniyyûn ekolünün
Hâfız Muhammed Eslem Cerâcpûrî
ve talebesi Gulâm Ahmed Pervîz
tarafından oluşturulan
en etkili kolu
(bk. KUR'ÂNİYYÛN; PERVÎZ,
Gulâm Ahmed).